

Ook corrosie kan waardevol zijn

Verroest!

De corrosie op een krammetje kan ons iets vertellen over een begravingsritueel uit de vroege ijzertijd

FOTO JANNEKE VAN DER STOK-NIENHUIS

Veel metalen voorwerpen die worden opgegraven zijn al half vergaan. Meestal worden ze snel van hun roest en uitslag ontdaan. Maar die corrosie kan ons waardevolle informatie leveren. Een vernieuwde methode biedt hier handvatten voor: de artefactbiografie 2.0. JANNEKE VAN DER STOK-NIENHUIS

Oude voorwerpen hebben een geschiedenis. En die geschiedenis doet ertoe. Deze vertelt hoe onze voorouders handelden en dachten. Daarom is het achterhalen ervan belangrijk. Archeologen doen dat door een zogenoemde artefactbiografie op te stellen. Ze lichten daarin de maakwijze toe, net als het vermoedelijke gebruik en de manier waarop het voorwerp in de grond terecht is gekomen. Maar het 'leven' van een bijl is niet gestopt toen hij in de prehistorie werd begraven. Dat kreeg een vervolg onder de grond. Daarna is de verroeste bijl opge-

graven, geconserveerd en bewaard. Al deze fasen geven ook informatie over de bijl en de manier waarop mensen ermee omgingen. Daarom stelden de Technische Universiteit Delft, de Universiteit Leiden en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed onlangs een vernieuwde versie van de 'levensbeschrijving' voor: de artefactbiografie 2.0. Hiermee kun je de 'levensloop' van een voorwerp tot in de toekomst beschrijven.

Om deze vernieuwde methode te testen onderzocht een team van archeologen, materiaalkundigen en restauratoren krammetjes uit een grafheuvel bij Oss. De onderzoekers stelden vast dat ze rond 600 voor onze jaartelling gemaakt zijn uit dezelfde partij brons. Er is een laagje tin op aangebracht, zodat ze een zilverachtige glans kregen. De krammetjes zijn als versiering op paardentuig geplaatst. De slijtage van de tinlaag onthult dat dit intensief is gebruikt. Daarna lag het tuig tijdens het begravingsritueel van een man vlak bij de brandstapel. De grafheuvel is over de resten heen gebouwd en zo belandden de krammetjes onder de aarde. Daar ontwikkelden zich verschillende soorten corrosie. Na opgraving zijn de fragiele krammetjes met chemicaliën geconserveerd. Op dit moment zijn er enkele tentoongesteld in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Daar maken ze het prehistorische begravingsritueel inzichtelijk.

Relevant

Belangrijk is dat de onderzoekers door de corrosie te bestuderen konden concluderen dat de krammetjes vertind zijn geweest. En dat ze zich dicht in de buurt van de brandstapel bevonden. Die conclusie was een stuk minder overtuigend geweest als de corrosie niet onderzocht was. En dat is relevant, want vaak wordt corrosie als hinderlijk gezien, zowel esthetisch als wat betreft de onderzoeksmogelijkheden. Dit interdisciplinaire onderzoek laat zien dat je wel degelijk informatie uit corrosie kunt halen. Informatie

die een tipje van de sluier oplicht die over een ritueel uit de vroege ijzertijd hangt.

Dit betekent niet dat we nu ieder verroest voorwerp uitgebreid moeten beschrijven of onderzoeken. Dat is niet haalbaar en ook niet nodig. Een groot deel van de waarde van de artefactbiografie 2.0 zit hem in het feit dat verschillende beroepsgroepen zich bewust zijn van elkaars acties. Zo kan een restaurator beter inschatten welke corrosie hij het beste kan laten zitten. En zo weet een archeoloog beter welke informatie hij daaruit kan verwachten. Dat betekent dat er een betere selectie kan worden gemaakt van de voorwerpen die het waard zijn om intensief te bestuderen, en welke 'levensfasen' dan het belangrijkste zijn. Samenwerking tussen de specialisten is daarbij onmisbaar. ■

Janneke van der Stok-Nienhuis was tot voor kort specialist conservering en restauratie bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, janneke@metals-inc.nl.

Zie repository.tudelft.nl voor haar proefschrift met een beschrijving van de artefactbiografie 2.0.

Nadere informatie: specialist conservering en restauratie Ineke Joosten, i.joosten@cultureelerfgoed.nl.